

Titulescu prekinil enoletni molk

V nekaterih drugih krogih pa pravijo, da se Mussolinijev obisk ne smatra kot aktualen. Tako navajajo nekateri italijanski listi, da je Mussolini spričo naglega razvoja splošne mednarodne situacije bolj kakor kedaikoli zaposlen z važnimi državnimi akcijami, ki mu onemogočajo,

BUKAREŠTA, 28. aprila. V tukajšnjih političnih krogih se doznavajo, da namerava kralj Karol v kratkem poveriti vlado voditeljem narodne kmetijske stranke. V zvezi s tem se govori, da bo bivši ministrski predsednik Maniu skoro odpotoval v inozemstvo in obiskal Berlin, Pariz, London in Rim. V Romuniji se namreč vsebolj pojavlja duhovno cepljenje v dva tabora, ki se navadno označujeta kot fašistični in demokratični. Prvi in drugi imata svoj notranji kakor tudi zunanje-politični program. Dinamično so demokrati slabejši, četudi so številčno nedvomno mnogo močnejši, ker so globoka trenja v narodno kmetijski stranki, ki se cepi na levičarje z dr. Lupuom in Maniujem ter desničarje s Calinescom, samo formalno prebrodene v edinstvu stranke pod predsedstvom Mihalakea. Sredi teh trenj pa skuša Titulescu izvajati politiko realnih romunskih interesov. Značilno za ta trenja je, da zahtevajo desničarji Goga, Cuza, Valda-Voevod, Bratianu, četudi parlamentarci, ter vodja fašistične »železne garde« Codreanu popoln preobrat romunske politike, to je zvezo z Nemčijo in Italijo, četudi si ne morejo pojasniti, kaj bi bilo v tem slučaju s Transilvanijo, ki si jo prilaščajo Madžari. Centrum in leвица pa vztrajata na zvestobi do dosedanjih zvez ter je značilno, da podpirajo to zunanje politično tezo tudi nekateri desničarji, kakor na primer direktor velikega dnevnika »Universul«, bivši minister pravde Popescu, ki v nizu člankov dokazuje absurdnost sprememb v zupanji politiki, ki bi odvzele Romuniji vsa jamstva sigurnosti. Sredi te situacije pa je prišla izjava kralja Karola, ki je razpršila vse dvome in v kateri je dejal dopisniku pariškega »Le Soir«: »Moja zunanja politika ostane nespremenjena. So gotove činjenice zgodovinske, geografske, gospodarske in čustvene prirode, ki so nespremenljive, kakor na primer Mala antanta. Mnogo je bilo govora radi kolebanja v solidarnosti Male antante. Danes je ona ključ naše politike v tem delu Evrope. V ostalem pa želimo, da živimo z vsemi svojimi sosedi v miru ter v najboljšem političnem in gospodarskem sporazumu. Prijateljstvo s Francijo je za mene in mojo zemljo najdragocenejša aktivna. Naše zveze so močnejše nego kedajkoli. Ne verujem, da bi mogle kedaj biti slabše.« Kakor razganja ta izjava kralja Karola vse domneve o zunanje-polit. spremembah v zvezi s kombinacijami o novi vladi narodno kmetijske stranke, tako je na drugi strani značilno, da se po tej pomiritvi Pariza od strani kralja Karola po bucareškem obisku poljskega zunanjega ministra Becka po letu molka zopet oglašja Titulescu, ki se očitno želi pomiriti z Italijo. Te činjenice kažejo, da se v Bukarešti pripravljajo spremembe. »Universul« prinaša izjavo Titulesca, ki se sedaj mudi v Parizu, v kateri kategorično demantira svoje protitalijansko stališče, zatrjujoč, da ni bil njegov govor v juniju 1936, ki ga je imel v Ženevi, niti najmanj žaljiv za Italijo. V tej izjavi demantira Titulescu svoječasne trditve italijanskega tiska, da bi bil na navedeni seji Društva narodov označil Italijane kot divjake, ko so italijanski novinarji protestirali proti podelitvi besede abesinskemu cesarju. Kot dokaz naveda Titulescu v tej izjavi pisma, ki so mu jih ob tej priliki poslali Ruždi Aras, Politis, Božidar Purić, grški delegat Mavrud in njegov pomočnik. Citira pisma Politisa in Mavrudija, ki izjavljajo, da ni on (Titulescu) izrekel inkriminiranih besed, marveč da se je samo poslužil prava, ki pripada vsakemu delegatu, da zahteva od predsednika, da onemogoči tribunam motenje seje Društva narodov. »Razumem veliko občutljivost italijanskega tiska, ki je veroval, da sem Italijane označil kot divjake. Prepričan pa sem, da bo italijanski tisk s svoje strani razumel, da ne more človek odgovoriti na gotove napade, predno ne izleči časa povzročenih ran.« V političnih krogih sodijo, da je s tem prekinjenim molkom stopil Titulescu iz rezerve. Smatrajo, da se je hotel v Bukarešti uvesti s to izjavo v prilog Italije, ki se pa francoskim krogom ne zdi sumljiva.

da tudi še za tako kratko dobo zapusti Italijo. V slučaju, če bi se Mussolini odločil za pot v Nemčijo, potem bi ne storil tega za to, da bi pospešil rešitev katerihkoli vprašani, od katerih zavisí nadaljnji razvoj politične akcije Italije, ampak bi ta njegov obisk pomenil samo potrditev

Veliko pozornost je zbudilo v slovenskih kulturnih krogih »premišljevanje o Španiji«, ki ga je v znani ljubljanski katoliški reviji »Dom in svet« obelodanil znanj mladokatoliški pesnik Edvard Kocbek. V tem članku ugotavlja, da so »vsi dvorci« imeli v Španiji svoje dvorne kaplane, kmetje pa niti katekizma niso poznali. Duhovniki so bili v fevdalnem duhu vzgojeni monarhistični uradniki, poleg tega v mnogih primerih neuravnoteženi areligiozni tipi, brez znanja in prijema za bistveno krščansko naravo. Španska cerkev si je nakopičila ogromno bogastva in postala tako eden najstrašnejših tlačiteljev delavstva. V bankah, v zastavljalnica, v parobrodskih družbah, pri privatnih železnicah in rudniških podjetjih, povsod naletiš na cerkven kapital, ki gre v milijarde.« Po Kocbekovem mnenju se je upor sprožil »brez pametnega razloga«. Ob izbruhu upora so predstavniki cerkve »stopili na stran generalov, fevdalcev in desničarskih ideologov. Mnoge samostane so opremili tako dobro, da so se v usodni noči avtomatično spremenili v trdnjave.« Velika ogorčenost je med španskimi katoliki, ker se uporniki poslužujejo v imenu krščanstva nešpanskih in nekrščanskih čet, ki dajejo na primer tankom imena Karmelske Device ter počenjajo druga taka bogoskrunstva. Zanimivo je, da ves katoliški tisk vztrajno molči o grozodejstvih nad Baski, četudi je število baskijskih duhovnikov večje od števila duhovnikov v Mehiki in četudi je baskijski katolicizem v nasprotju z mehiškim brez slehernega madeža.« Radovedni smo, kaj porečejo k temu Kocbeko-

Tajne javorskega umora

Kdo je umoril župnikovo kuharico Jožefo Martinčičevo?

V naši javnosti se opaža ogromno zanimanje za tajno javorskega umora, ki kaže nekatere značilne potoke umorstva, katerega ozadja še niso povsem pojasnjena. Preiskava se nadaljuje in je upati, da se zadeva čim prej razčisti. Izredno veliko zanimanje je bilo tudi v Mariboru za ta zločin, o katerem je prineslo »Jutro« številne zanimive podrobnosti. Da ustrezemo našim čitateljem in naročnikom, ki jim ni bilo mogoče postreči z »Jutrom« radi naglo razgrabljenе zaloge navedene številke, povzemamo po »Jutru«:

Zverinski umor 66-letne kuharice Jožefe Martinčičeve z Javora, izvršen v večernih urah v nedeljo 11. aprila, je do danes ostal še popolnoma nepojasnen, pa ni čuda, da se po Javoru, preko sosednjih fara in v vsej slovenski javnosti razljuje vse mogoče fantastične govorice, ki poskušajo krvavo zagonetko razvozlati vsak na svoj način. Nasilna smrt Jožefe Martinčičeve je resda prestrašoten zločin, da bi smel ostati zavrt v temo, in orožnikom iz Spodnje Hrušice je stavljena odgovorna naloga, da kljub težavam zberejo ves dokazilni material in strogo izvajajo vse nujne konsekvence. Do danes ni bila izvršena še nobena aretacija, saj je bilo treba izpočetka iskati storilca kar v nekaj različnih smeri. Tudi »Jutro« je v svojem poročilu pred 14 dnevi naznačilo troje verjetnosti, med katerimi se bo morala gibati preiskava. Ko smo na podlagi ljudske govorice iz dotedanjih izsledkov beležili razne domneve, smo s tehtnimi argumenti izključili možnost, da bi bil morilec bodisi domačin, bodisi cigan, in smo kot verjetno dopustili le varianto, da je kriv njene smrti morda eden izmed potepuških brezposelnikov, ki dandanes v trumah obiskujejo tudi najbolj zakotne hribovske vasi. Medtem pa je preiskava že toliko napredovala, da moramo odreči verodostojnost tudi tej strelji domnevi, in postavljamo smo pred kriminalno zagonetko, kakršne ne pomni kronika zločinov pri nas.

Pomlad na Javoru.

Ceprav leži Javor komaj štiri ure od Ljubljane, je ta maloštevilna, pa vendar precej obsežna, po gričih in bregovih razgubljena vasica v kulturnem, socialnem in gospodarskem pogledu izredno siromašna. Iz doline vam zdajle kažejo pot do nje dolge vrste cvetočih češenj, posejanih med belimi brezami in temnim gozdom drevjem, — podoba, kakršno poznajo turisti iz vse pokrajine proti Jančam in Štangi. Nekaj bedne zemlje na bregovih, ki daje za prvo silo krompirja in skromnejše vrste žita, malo sadnega drevja okrog hiš, to je vse, kar nudi življenje obilnim družinam po bajtah. Natura sama skrbi, da prebijaajo možje in žene po samotnih domovih, ki jih dež in sneg za dobro mero leta ločujeta od vsega sveta, velik del svojih dni in noči v najtesnejši bližini, pa je vsako leto rojstvo pri hiši in okrog peči se tare otrok, da nikoli tega. Po deset sinov pod eno streho ni nič posebnega, da hčera niti posebej ne štejejo.

Kljub najprimitivnejšim razmeram, v katerih žive, pa so javorski gospodarji vendarle napredni ljudje. Desetletja so se z vso vnemo borili za svojo šolo, a šele pred tremi leti jim je oblast poslala učitelja v vas. Zato se ni mogoče čuditi, da je pismenost v teh krajih, slovenskemu kulturnemu središču pred nosom, na izredno nizki stopnji. Ljudje pa so morda tudi po zaslugi te okoliščine ostali v svojem jedru dobri in nepokvarjeni in vsa soseska z ogorčenjem zavrača sumničene, da bi bil mogel krvavo dejanje v župnikovem hlevu zagrešiti kak vaščan. Iskanje bo treba uravnati čisto drugam, dolžnost vse javnosti in slehernega poedinca pa je, da pomagajo odkriti pravo smer,

vemu »premišljevanju« gospodje, ki odločajo pri Katoliškem tiskovnem društvu, ki, kakor znano, izdaja tudi »Slovenca« in »Slovenski dom«. Z užitkom in slastjo tega premišljevanja gotovo niso brali...

zlasti še, ker se od neke strani preiskave vsiljujejo razne neiskrene sugestije.

Župnikova izjava.

Svoj delež je mimo preiskovalnih organov kot prvi doprinesel javorski župnik Jernej Klinec sam, ki je v »Slovenca« dne 22. aprila pod naslovom »Zločin v Javoru pod Ljubljano« objavil naslednjo izjavo:

»Razni časopisi prinašajo nekatere netočnosti o tukajšnjem groznem, razbojniškem umoru, zaradi česar sem podpisani nekako dolžan pojasniti zločin.

Dne 11. aprila ob pol 6 mi je kuharica Martinčič Jožefa, rojena 8. aprila 1871, prinesla v sobo neko stvar. Ob pol 7. sem se vlegel zaradi utrujenosti v posteljo. Mala večerjica je bila redno ob 7. zvečer. Čakam, misleč, da je revica kje zadremala. Okrog 8 sem čul neko škrljanje, najbrže pri glavnih vratih župnišča, ker je moja postelja nad glavnimi vrati. Čakam še pol ure do pol 9., nato se hitro oblečem za silo in grem v spodnje prostore — štedilnik v kuhinji je mrzel, preiščem vse prostore, vse je tihe. Morda je revica slabo prišlo, ker je že več let bolehal na levi nogi. Prižgem luč, vzamem samokres, odprem skriti zapor pri vratih in stopim v temno noč proti hlevu, ki ima dva živinska prostora, ločena z vrati. V prvem prostoru, ki je bil prazen, zapazim nekaj stelje na poti, z nogo jo hočem odstraniti, a zadenem na nekaj trdega, posvetim in vidim obraz kuharice na tleh. Grozovito se prestrašim, hitim v vas kliče moške. »Kuharica je mrtva! Dognali smo, da je bila zločinsko pobita z rovnico. Ob 11. pošljem dva fanta na orožniško postajo v Sp. Hrušico, drugi smo čuli ob mrtvem truplu ponoči in podnevi, dokler ni prišla komisija iz Ljubljane ob 3 popoldne 13. aprila.

Ker so bila vrata v drugi prostor živinskega hleva priprta, krava s telico nenakrmljena, krava nepomolžena, je jasno, da je bila revica že pri prvem vstopu v hlev pobita, da jo je razbojnik čakal za glavnimi vrati hleva. Torej ne pri kravi. Obdukcija sodna je pokazala, kako hudo je bila pobita.

Za mnoga, iskrena tolažilna sožalja, izrekam svojo srčno zahvalo. — Klinec Jernej, župnik.

Ta izjava nam lahko služi kot osnova za nadaljno raziskavo, čeprav je sama po sebi bolj psihološke kakor pa stvarne vrednosti. Gospod župnik namreč na žalost v resnici ne more pojasniti zločina. To bi lahko storil pač samo nekdo, ki je krvavemu dejanju sam prisostvoval. Tudi pretežni del vseh ostalih konkretnih prijemov, ki so preiskavi na razpolago, izvirajo iz župnikovih izpovedb pri zasliševanju, pa je zato naša dolžnost, da si približamo ogledamo njegove izjave in skušamo iz njih izluščiti konkretno jedro.

Tisti čas...

Nedelja 11. aprila je bila tudi na Javoru precej pust, oblačen dan, kakor je to že navada to zmedeno pomlad. V župnišču je bila navada, da je kuharica ob nedeljah v njegovi sobi, ki se nahaja v prvem nadstropju prav nad vežnimi vrati, postregla z malico. Potem je tudi to nedeljo odšla iz hiše malo povasovat k sosedam. Župnik se je medtem poglobil v svoj brevir. Okrog pol 6., kakor piše Jernej Klinec sam, mu je v sobo »prinesla neko stvar«. Ob istem času je župnik skozi okno opazil, kako prihaja po klancu od cerkve proti župnišču neznan človek v pumparicah, ki je po kasneje izginil, kakor da se je v zemljo vdrl. Nihče drug razen mežnarja ga ni več opazil, čeprav je bil še velik dan in je bila vsa vas živahno razgibana. Ko je kuharica ob pol 6. gospodu »prinesla neko stvar«, je očitno še enkrat odšla na vas, zakaj sosedu pripoveduje, da je šele okrog tri četrt na 6 odšla proti župnišču. Ob 6. je namreč imela navado, da je opravila živino in pomolžla.

Ko je odhajala iz župnišča, kamor je po vsej priliki morala po zehar, proti hlevu, je isti trenutek za njo privozil okrog

vogla Škerjančev fantek na biciklu. Cesta teče tik mimo župniškega praga in tik ob hlevu, tako da sta se fant in kuharica še spogledala. Fant je vozil samo do konca hleva — medtem je bila kuharica stopila čez hlevski prag — nato se je okrenil in vozil nazaj na vas. Fant ni slišal iz hleva nobenega sumljivega šuma, kar dovolj na zorno priča, da žrtev v prvem trenutku morilskega napada ni mogla dati od sebe nobenega glasu, zakaj že prvi udarec z rovnico je bil smrten.

Te podrobnosti, ki jih je ugotovila že orožniška preiskava, povsem odločno izključujejo možnost, da bi bil zločin izvršen že takoj ob vstopu kuharice v hlev, kakor je pri zasliševanju in vsem, ki so se za dogodek zanimali, pripovedoval javorski župnik.

»Neznanec v pumparicah«.

Po župnikovi navedbi bi kot storilec verjetno prihajal v poštev zagonetni neznanec v pumparicah, ki je ob ½6. prišel po klancu od cerkve, nato pa ga nihče več ni videl. V času od pol 6. do 6. se je moral morilec na skrivaj, na rafinirano prevejan način vtihotapiti v hlev, da ga ni mogel opaziti niti župnik sam, čeprav je s svojega okna v prvem nadstropju zmerom rad motril dogodke in ljudi okrog župnišča, saj sta ga naduha in protn skoraj zmerom priklepala med zidove. Po župnikovi izpovedi se je morilec pritihtopil v hlev po vsej priliki takole:

Med župniščem in hlevom je hlevu prizidana šupa s par kvadrati temeljne ploške. Šupa, ki je primitivno in nerodno grajena — tramovi križajo prostor, da se je človeku kar težko gibati v njem — služi predvsem kot shramba za steljo. V zadnji steni, naslonjeni ob cesti, je do dneva umora manjkala deska. Skozi vrzel naj bi se bil neznanec splazil v listnjak, nato pa se čez prečnike prekalil na dvorišče in izginil čez hlevski prag. Desko, ki je prej manjkala v steni, je župnik po izvršenem umoru pribil nazaj.

Po ogledu na kraju dejanja se zdi župnikova hipoteza skorajda neverjetna. Ta pot skozi listnjak je tako nerodna, težavna in riskantna obenem, da bi si je najbrž noben zločinec ne izbral, zlasti še zavoljo tega ne, ker je nazadnje itak moral stopiti na dvorišče, kjer bi ga bilo mogoče opaziti iz farovških oken in s ceste. Vsa znamenja torej kažejo, da je šel zločinec na svojo morilsko prežo po poti, ki drži od župnišča čez dvorišče v hlev.

Napačna domneva.

Po župnikovi izjavi v »Slovenca« je jasno, da je bila revica že pri prvem vstopu v hlev pobita, da jo je razbojnik čakal za glavnimi vrati hleva. Pri skrbnejšem ogledu na kraju samem pa se je izkazalo, da ta podmena ne more biti blizu resnice. Za razmišljanje o tem naj najprej pripomnimo, da je bila pokojna kuharica zavoljo strahu, ki je zmerom gnezdil v župnišču, tudi sama precej preplašena in se je zmerom bala takšne zasede. Tako je nekega večera, ko je prihajala po stari navadi opravljat živino, na pragu začutila neke znake, kakor da se nekdo skriva v hlevu, pa je zbežala in si sploh ni upala v hlev tisti večer. Če bi neznan razbojnik v resnici čakal svoje žrtve za hlevskimi vrati, bi ga bila morala takoj začutiti in bi brez dvoma na mah pobegnila pred poslednjo nesrečo.

Vrata v hlev so razmeroma ozka, pokojna kuharica pa je bila krepka, debela ženska, in ker je imela pri vstopu še razne predmete v rokah, je morala odpirati precej na široko. Nobenega dvoma ni, da bi bila morala ob skritega razbojnika zadeti, zlasti še, ker je moral za svoje skrivanja porabiti vsaj eno tretjino prehoda. Na tem mestu bi bil smrten udarec z rovnico povsem nemogoč. Med napadalcem in njegovo žrtvijo bi se bila nujno razvila borba, da bi bil moral slišati njen krik predvsem župnik v hiši, pa tudi mali kolezar iz vasi. Pa če bi bil razbojnik kljub temu že na pragu uspel, bi bil župnik moral kasneje najti truplo umorjenke takoj pri vhodu, ne pa šele na drugi strani pr-

vega hlevskega prostora, iz katerega drže druga vrata v hlev sam.

Smrtni udarci.

Še tehtnejši dokaz za trditev, da zločinec ni čakal svoje žrtve za vrati, pa proizjajo smrtni udarci na glavi umorjenke. Prvo usodno rano je pokojna Jožefa Martinčičeva dobila čez levo sence in po levi strani lobanje sta šli tudi obe drugi smrtni rani. Morilec je moral torej stati v hipu napada na levi strani. Na tej strani pa je lahko našel eno samo pripravno skrivališče: za trahtarjem, po katerem spuščajo izpod strehe seno, tako da je stal neposredno pred vrati v hlev sam, kjer je bil v poltemi pred prihajajočo žensko dodobra skrit. Tik pred drugimi vrati je tudi župnik ob pol 9. našel truplo.

Da je bil umor po vsej gotovosti na tem kraju izvršen, je tudi župnik te dni priznal v razgovoru z nekimi turisti. Pri tej priliki se je župnik tudi spomnil, da je bila usodna rovnica prislonjena v ogradi nasproti trahtarju.

Zločin iz mržnje.

Smrtni udarci so po vsem tem padli na žrtev od leve strani, in vsi znaki kažejo, da je morala Jožefa Martinčičeva tik pred vhodom v drugi hlevski prostor pasti na obraz. Čeprav so ji že prvi udarci po lobanji vzeli življenje — ob glavi pokojnice so našli za celo grgišče razlitih možganov — je morilec, ki je opravljal svoj posel z izrednim besom in ki je bil očitno izredno v skrbeh, da se njegova žrtev nikdar več ne zdravi k zavesti, še nekajkrat z rovnico udaril po hrbtu, pri čemer ji je položil kar šest reber in ji z udarci izgrebel celo jamo v hrbet.

Ves ta način umora zgovorno izpričuje, da je moral imeti storilec neki čisto osebni interes, da je bedno starko spravil s poti, in je ravnal iz neke globoko doživljene mržnje. Hkratu pa kažejo številne okoliščine, da je bil prvokrat na tako krvavem delu. Morilec Jožefe Martinčičeve torej ni bil noben vsakdanji bandit in cela vrsta dejstev govori, da ni imel niti najmanjšega namena, poizkušati vlom v župnišče.

To še pojasnite!

Za uspešnost preiskave je brez dvoma velevažna rekonstrukcija krvavega dejanja. O legi trupla v času, ko je bil zločin odkrit, navaja župnik v »Slovenca«: »V prvem prostoru, ki je bil prazen, zapazim nekaj stelje na poti, z nogo jo hočem odstraniti, a zadenem na nekaj trdega, posvetim in vidim obraz kuharice na tleh.« Ta del izjave je pri vseh čitateljih, ki so se živo pozanimali za tragični dogodek, po pravici vzbudil vtis, da je bil župnik v trenutku svojega strahotnega odkritja od groze tako zmeden, da je v svojem pojasnilu zagrešil neko majhno nelogičnost. Ko je zadel »na nekaj trdega«, so bile to brez dvoma kuharičine noge, od vzhodja do obraza pa je bilo — pokojna Jožefa Martinčičeva je bila precej visoka ženska — tako daleč, da pri slabotni svetlobi sveče obraza najbrž ni bilo mogoče videti. Za razčiščenje te podrobnosti bi bilo treba rekonstruirati vso sceno zločina na kraju samem, predvsem pa je rekonstrukcija potrebna za pojasnitev vprašanja, kakšen je bil položaj trupla takoj po izvršenem dejanju.

Kako so jo našli.

Dejali smo, da je morala nesrečna Jožefa Martinčičeva, ko je dobila prve smrtno udarce, pasti na obraz, in sicer tako, da je z glavo udarila ob spodnje del vrat. Ko je župnik prišel ob pol 9. v hlev, pa jo je našel po lastni izjavi tako, kakor jo je naslednji dan našla tudi sodna komisija, to se pravi, ležečo vznak. Iz tega logično sledi, da je morilec po izvršenem zločinu iz nekih zanimivih razlogov truplo zaobrnil, da je ležalo na hrbtu. To je očitno napravljal na ta način, da je truplo prijel na desni strani in ga prevrnil na levo. Da je tako, dokazuje dejstvo, da je desnica umorjenke, ki je pri tem napravila večji obrat, padla v majhnem loku od trupla,

levica pa je ostala podvita pod životom. Razen tega je iz istih psiholoških razlogov neznanec še zgrabil svojo žrtev za noge in jo za dobrisno spoznanje potegnil od vrat, ker ga je lega glave, stisnjene k vratom, motila. Da je tako, nam izpričuje okoliščina, da se je krilo Jožefo Martinčičeve med premikanjem zadržalo nad kolena. V takšnem položaju jo je komisija našla.

Za zaklenjenimi vrati.

Vse te okoliščine potrjujejo našo domnevo, da je v župniškem klevu na Javoru usodnega večera moril nekdo, ki je bil še le prvokrat na takem delu in ki je do svoje žrtve imel neki čisto osebno poudarjen odnos. Samo mimogrede naj že zdaj nave demo, da se je **vsa ta krvava igra odigravala za zaklenjenimi vrati**. Ko je bil zločin izvršen, storilec očitno ni upal iz hleva, ker je bil še dan in ker je bilo od zunaj slišati glasove. Razen Škerjančevega fanta, ki se je ob 6. na biciklu pripeljal mimo, je šlo v času do 8., ko je župnik zaslišal »neko škrlbljanje, najbrže pri glav nih vratih župnišča«, še nekaj ljudi mimo hleva, da v resnici ni bilo varno stopiti na plan.

Ko je bil morilec na ta način prisiljen, da ostane na kraju svojega greha, se je očitno zgrozil nad lastnim dejanjem, pa je hotel z nekimi brezupnimi gestami takorekoč omiliti kriminal. A tudi pri legi vznag ga je motil pogled na razmesarjeno žrtev in jo je zato tudi pred samim seboj s steljo pokril, obenem pa se je hotel na ta način zavarovati tudi za primer, da ga le ne bi kdo presenetil, če bi bilo treba hlev odpreti. Pri vsem tem je zelo zanimiva okoliščina, da je obraz ostal razkrit, saj prav obraz predstavlja človeka in mora biti za morilca najbolj strahoten pogled — pogled žrtvi v oči.

Izredno zanimiva in nujne pojasnitve potrebna pa je tale podrobnost: Ko je komisija dala odstraniti steljo s trupla, ki so ga po župnikovi izpovedi stražili ves čas do njenega prihoda, je ugotovila, da je pokojnica ležala vznag z razkoračenimi iztegnjenimi nogami. Župnik Jernej Klinec pa je nekim izletnikom na kraju umora pripovedoval in še nazorno pokazal s svojimi nogami, da je našel truplo tako, da je imela pokojnica levo nogo položeno čez desno. Ta na videz neznatna malenkost je velezanimiva predvsem zato, ker je v teku vsega zločinskega procesa, ki se je po 6. uri v nedeljo zvečer v ta rožskem hlevu godil, med prevračanjem trupla po vsej verjetnosti resda ena noga križala drugo. Preiskava mora nujno dognati, kdo, kdaj in zakaj je nogam nesrečne žrtve spremenil položaj, ki ga je komisija ugotovila v kričečem nasprotju z župnikovo izpovedjo.

Ključ je izginil!

To smo že povedali, da je morilec delal za zaklenjenimi vrati. Če bi bil neznanec identičen s kakim banditom, ki je imel namen, pobiti kuharico zato, da ji vzame ključ od župnišča in nato hišo izropa, po vsej verjetnosti ne bi hlevskih vrat zaklepal za seboj, a še manj bi se mogel ob žrtvi muditi tako dragocene minute — po župnikovem pripovedovanju je šele ob 8. prišel »škrlbljat« na večna vrata. Razbojnik, ki je tako točno poznal razmere v župnišču, da je vedel uro, ko odhaja kuharica molzi, je moral vedeti tudi, da je ob 7. v župnišču čes večerje in da bo moral vsaj tedaj župnik kuharico pogrešiti. Torej je moral računati s tem, da ga bo na kraju zločina presenetil župnik sam.

Po zločinu je ključ od hlevskih vrat izginil brez sledu, kakor ni sledu za storilecem. Čemu bi ga bil neznan razbojnik jemal s seboj, čemu bi bil na begu tratil dragocene sekunde s tem, da ga je snel iz ključavnice, se logično pač ne da pojasniti. **Dejstvo je samo, da je s tem izginil najpomembnejši corpus delicti.** Najpomembnejši zavoljo tega, ker so morilsko rovnico, na kateri bi bilo mogoče po prstnih odtisih dognati storilca, po zločinu župnik in kmetje prijemali v roke. Župnik, ki bi bil moral kot edini izobraženec na kraju nesreče ohraniti ta najtehtnejši dokaz orožnikom in sodišču, je s svojim ravnanjem zagrešil težko napako.

In zakaj je izginil?

Prav zanimiva je tudi hipoteza, ki jo je župnik Jernej Klinec zgradil o tem, kakšno vlogo je usodni ključ igral v zločinčevih rokah. Pri hiši je bila navada, da je ključ čez dan tical v hlevskih vratih. Samo čez noč in pa med službo božjo so zaklepali

in ga spravljali v župnišču. Tudi v nedeljo 11. aprila popoldne je bil ključ v ključavnici. Kakor pa pripoveduje župnik, ga je neznan razbojnik zavoljo večje varnosti snel iz vrat in ga na notranji strani vtaknil nazaj v ključavnico. Ta domneva se zdi precej samovoljna, če naj bi bila v zvezi z nekim tujim razbojnikom, saj bi bila njegova najvažnejša naloga, da svoje delo hitro konča in izgine. Samega sebe zaklepati v hlev pa mu prav tako ni imeo nobenega smisla, saj je moral najprej kuharico spustiti čez prag. Če si je nekdo dajal toliko opravka s ključem, je moral biti samo nekdo, ki je naprej računal z nujnostjo, da bo moral do teme ždeti na morišču, ker bi bilo brezpogojno, brez slehernega izhoda po njem, če bi ga en sam človek opazil, ko se je vračal iz hleva.

Na vprašanje, zakaj bi bil neznanec po umoru jemal ključ s seboj, postavlja župnik hipotezo, da je hotel z njim najbrž poskušati odpreti farovška vrata. Ta podmena je kajpak povsem nerealna, saj smo že zadnjič poročali, da o božiču neki vlomilec še z vitrihom ni mogel v župnišče. Že slehernemu laiku v kriminalnih rečeh, a kaj šele razbojniku, ki se s takšnimi posli ukvarja, mora biti od vsega početka jasno, da ključ od hleva ne bo odprl tudi hišnih vrat. Na vprašanje, kdo bi bil ob 8. utegnil »škrlbljati« na vratih župnišča, župnik prav tako odgovarja s podmeno, da je bil to neznan morilec. Za vsak preprost razum pa je jasno, da dve uri po umoru morilec ne more na istem kraju poizkušati nobene sreče več.

Sredi vse te zapletene problematike drži samo dejstvo, da ključa ni. Če ga je morilec jemal s seboj, ga je samo zato, ker se mu je zdelo treba vrata zakleniti za seboj, da pridobi na času. Na veliko naše presenečenje pa je župnik ob pol 9., ko »je vzel samokres, odprl skrit zapah pri vratih in stopil v temno noč,« našel hlevska vrata nezaklenjena...

Anonimno pismo.

Za krvavim beguncem je ostala zabrisana sleherna konkretna sled. Župnik Jernej Klinec pa je dal preiskovalnim organom vendarle neke določene migljaje, kje bi ga bilo treba iskati. Že zadnjič smo poročali o anonimnem grozljivem pismu, ki ga je župnik nedavno pred umorom prejel in ki ga on sam spravlja v neko vzročno zvezo z dejanjem. O tem pismu je župnik govoril svojim župljanom tudi z lece v cerkvi in jim je že takrat dal občutiti, da sumi pisca med njimi. Ta sum je naznačil tudi orožnikom, ki so takoj nato opravili vse potrebne poizvedbe, a se je sum kaj kmalu razblinil v nič.

Že v uvodu smo govorili o tem, da na Javoru vse do najnovejšega časa ni bilo redne šole. Naprednejši med župljani so se odločno borili zanj, župnik sam pa jim je prav tako odločno odsvetoval — od člo veka do človeka; pa tudi s prižnice v cerkvi — češ, nam vsem bo v korist, če šole zaenkrat še ni. Do pred tremi leti, ko je prišel učitelj v vas, je bil pouk šolske mladine v župnikovih rokah. A prav zato, ker je manjkalo poklicnega učitelja, deloma pa tudi zavoljo dejstva, ker je župnja tako nadaleč razmetana in ker zlasti v dežju in snegu manjka tudi najprimitivnejših prometnih zvez, si lahko mislimo, da šolski uspehi niso mogli biti kdo ve kakšni. Zalogostno dejstvo je, da še dandanes mladi kmečki fantje z Javora niti od vojakov, ko so pogostokrat v tiski in potrebni kakšne podpore od doma, po navadi ne spravijo skupaj pisma svojim staršem. Če je tako, bomo pač lahko verjeli, da niti mladi javorski fantje, a kaj šele starejši možje, ki so jim roke v trdem delu že zdavnaj okorele, ne zmorejo tisti spretnosti in pretkanosti, da bi mogli pisati grozilna pisma, okrog. Zaradi tega so domačini že takoj tedaj, ko je župnik o pismu govoril v cerkvi, izrazili mnenje, da mora biti pisanje povsem dvomljivega izvora, a najmanj se jim je po pravici zdelo verjeto, da bi bilo napisano v fari. Javorci so vsi brez izjeme tako verni ljudje, da zlasti nikomur ne bi moglo priti na misel, naj duhovnega gosпода ubije pred oltarjem, kakor je anonimnež baje zagrozil.

Še manj pa se bo kajpak zdelo verjetno, da bi mogla obstajati kakšna zveza med pismom in umorom samim: prvič zato, ker človek, ki ima resen namen, ubijati, svoje žrtve ne bo v naprej signaliziral, drugič pa zato, ker je bilo tudi tisto pismo namenjeno samo župniku, umorjena pa je bila njegova kuharica, medtem ko župniku po vseh dosedanjih dognanjih ni morilec poizkušal nobene sile.

Grmiček in tiček.

Da pa je župnik lahko naznačil sum v neko določeno smer, so mu dali povoda ne kateri manj važni domači dogodki, od katerih pa je že do grozilnega pisma, a kaj šele do umora povsem nepremostljiv prepad. Neki fantje so baje parkrat razbili ključavnice na puščicah pri kapelicah, a zaradi nekega ljubezenskega spora je nekdo nedavno celo segel po puški in ob-strelil tekmece. Ljudem, ki so se spozabljali za takšne delikte, pač ne moremo pripisovati niti najmanjše kvalifikacije za tako grozotno dejanje, kakor je bil umor Jožefo Martinčičeve. Pa tudi vse druge razprti, ki so se bile kdaj zasejale med župniščem in župljani, niso bile nikoli takšne, da bi mogel kdo izvajati tako zverinske konsekvence.

Kar je bilo razprtij, jih je bilo največ radi šole. Može so hoteli učitelja v vas, ker mu je malo truda po parkrat na teden prinašalo lepo nagrado mesečnih 1200 Din. Može, s katerimi se je kdaj pa kdaj sporekel, so bili prav najuglednejši izmed župljanov, ki so zasedali važna mesta v nekdanjem krajevnem svetu in sedanjem šolskem odboru. Jezne, razburljive narave, kakor je, se je župnik Jernej Klinec dal na sejah, ki jim je prisostvoval kot poslovodja, večkrat zavesti v konflikte in se je nekajkrat tudi dejansko lotil ljudi, ki so preveč odločno zahtevali šolo. Dva bivša pred sednika šolskih odborov vesta pripovedati, da ju je župnik iz župnišča, kjer so se seje vršile, vrgel čez prag. Eden izmed njiju, ki je ugleden obrtnik in posestnik, se je pri tej priliki pridružil, da nikdar več ne prestopi farovškega praga, župniku samemu pa je vrgel v obraz krilatico, ki dovolj nazorno izpričuje, na kateri strani je bila tisti hip pravica in človeška dostojnost:

»Jaz sem grmiček, vi ste pa tiček!«

Mož je hotel s tem pribiti preprosto, a pregostokrat premalo uvaževano dejstvo, da ni kmet odvisen od farovža, temveč narobe.

Kje je zapuščina Jožefo Martinčičeve?

Po vsem, kar je dognanega, je torej izključeno, da bi bil morilec domačin, in vendar je jasno, da je moral biti morilec nekdo, ki je Jožefo Martinčičevo, vse njene razmere in način njenega dnevnega dejanja in nehanja do zadnje malenkosti natančno poznal. Roparskega namena v običajnem pomenu besed ni mogel imeti, ker je vedel, da pri ženski v hlevu ne bo mogel najti ne denarja ne dragocenosti, pa tudi ne ključa od hišnih vrat. Iz maščevanja se nihče ni mogel tako razdvijati nad bedno starko, čeprav je verjetno, da je imela v fari kakšne majhne zamere. Medtem ko se župnik, razen kadar je moral v cerkev, skoro nikdar ni ganil iz hiše, je pokojnica hodila na vas na pomenke z ženskami in je tu pa tam prenesla kake

čenče v župnišče, da jo je župnik v nedeljo na prižnici lahko v misel jemal. Tako nam vendarle preostane edina možnost, da osumimo dejanje kot umor iz koristoljublja. Na čigavi vesti leži, bo morala dognati preiskava.

S tem vprašanjem v zvezi so brez dvoma tehtnega pomena gospodarske razmere v katerih je pokojnica živela. Župljani so jo poznali kot skromno, siromašno ženo, da na zunaj skoraj ni bila podobna župnikovi gospodinj. Ljudje pripovedujejo, da je imela menda samo dve obleki in da je že nekaj let prihajala v cerkev v enem in istem ponošenem zelenem krilu.

V župnišču je imela za delo, ki nikakor ni bilo majhno, saj je morala sama oskrvati hišo in hlev, izgovorjenih od župnika — kakor še danes štejejo valuto na Javoru — mesečno 500 kron. Če vzamemo to mero povprečno za vseh 33 let, ki jih je prebila v službi pri Jerneju Klinecu, in če prištejemo njeno skromnost, bi se bilo moralo — tega mnenja je po pravici vsa župnija — nabrati do njene sive starosti čedno imetje.

Na deželi nimajo navade, da bi svoje posle izplačevali vsakega prvega v mesecu, ker imajo tudi posli največkrat rajši, da se njihov zaslužek nabira pri gospodarju. Na račun jemljejo sproti le, kar jim je treba za najnujnejše izdatke, končne obračune pa delajo enkrat na leto ali pa ob izstopu iz službe. Kakor pripoveduje Jernej Klinec, je on svojo kuharico sproti izplačeval vsak mesec ali vsaka dva meseca. Pred dvema letoma mu je celo pismeno potrdila pač na zahtevo župnika samega, da jo je do tistega datuma izplačal. V računskih knjigah, ki jih mora po službeni dolžnosti voditi vsak župnik in ki jih ima tudi škof na svojih vizitacijah pravico revidirati, pa je tudi sicer sproti beležil vsako mesečno izplačilo, čeprav mu kuharica tega sproti ni potrjevala.

Ko je prišel brat nesrečne Jožefo Martinčičeve na pogreb svoje sestre, je pred žalostnim slovesom od nesrečnega kraja napravil z župnikom tudi končni obračun. Ko sta z župnikom iskala njeno zapuščino, sta našla nekaj malega gotovine in pa hranilno knjižico Ljudske posojilnice v Ljubljani, glasečo se na 129 Din. Ko je župnik priznal, da je bil svoji kuharici za zadnja dva meseca mezdo dolžan, je vsa gotovina z zneskom vred, ki so ga bili našli v njeni sobi, narasla na blizu 1000 Din. A kot je brat Martinčičeve pripovedoval lju dem pred svojim odhodom, so blizu tisočaka znesli stroški, ki jih je župnik pridržal za pogreb. Ta gesta pač na dovolj zanimiv način označuje odnos Jerneja Klineca do denarja.

Naj za ilustracijo dodenemo še, kako je župnik izplačal mrliškega oglednika. Župnik bi mu bil za nekaj izgubljenih ur in za posel, ki spada pač med najmanj prijetne opravke na svetu, plačati kovača. A ker

Gospodarsko življenje

Naše trgovstvo v borbi proti kartelom in tujemu kapitalu

K včerajšnjemu poročilu o seji predsedstva Zveze trgovskih združenj v Mariboru dodajamo: podpredsednik Zveze trgovskih združenj g. F. Pinter je poročal o splošnem gospodarskem položaju, o akcijah centralnega predstavništva v Zagrebu z ozirom na nastali novi položaj ter sploh o vseh aktualnih in perečih vprašanjih gospodarskega življenja. Glede vprašanja inozemskega kapitala in veleblagovnic v naši državi so navzoči delegati sklenili, da se naj na merodajno mesta pošlje protest proti sistematičnemu favoriziranju in vdoru tujega kapitala v trgovino in proti veleblagovnicam, obenem pa zahtevajo trgovci, da se naj denarni zavodi mobilizirajo, da bodo lahko ustrezali potrebam našega gospodarstva. Nadalje so na seji sklenili, da se naslovi na zbornico za TOI in bansko upravo v Ljubljani resolucija s povdar-

kom, da vsi dosedanja poostreni ukrepi glede kontrole krošnjarstva niso zalegli, radi česar zahtevajo trgovci, da se kontrola še bolj poostri. Nadalje je bil napravljen sklep, da se poda deputacija trgovcev k trgovinskemu ministru, ki naj od ministra zahteva, da se predloga dravske in savske banske uprave glede prepovedi krošnjarjenja z manufakturnim blagom, ki leži v ministrstvu že 6 mesecev, takoj pozitivno reši.

Ogled skupne banovinske trošarine in nove obremenitve po državnem proračunu za leto 1937/38 je bil napravljen sklep, da naj Zveza trgovskih združenj za dravsko banovino protestira proti uvajanju novih skupnih banovinskih trošarin in naj zahteva, da se banovinske trošarine uporabijo tam, kjer so bile porabljene.

Na seji so razpravljali nato o načinu

samoobrambe proti kartelom. Stavljeno je bilo več predlogov in se je vršila izčrpana debata ter so se naposled vse debate izcimile v zahtevo po spremembi zakonodaje. Glede na vesti nekaterih listov, da se je gospodarski položaj v dravski banovini v zadnjem času izboljšal, so zbrani delegati ugotavljali, da temu ni tako in so gospodarske prilike v naši banovini slejkoprej zelo težke.

Obravnavale so se še nekatere interne zadeve ter so se pri slučajnostih vsi delegati izrekli za to, da se naj Zveza trgovskih združenj zahvali ministru v p. Mohorčiču za debato ob priliki letošnje proračunske debate in za uspešno udeležbo pri zakonodajnem delu. Seja je trajala neprekinjeno do 14. ure, nakar je bilo skupno kosilo delegatov »Pri novem svetu«.

Odmevi pedagoškega tedna

In kaj je z jezikom?

Oton Župančič je pred svojo Dumbo izrekel vročo željo: Razširi, raztegni se krog domovine... Hvalimo Boga, da se mu želja ni izpolnila. Kam bi pa potem prišli s svojim jezikom? Saj nam že ta milijonček dela silne preglavice, da si že kmalu ne bomo več upali govoriti v strahu, da bo nas kdo popravljal, ki baje edino »prav govori«.

Odkar imamo po srednjih šolah »edino« pravilno naglaševanje, označeno celo po grških vzorih nad posameznimi besedami, čutimo, da to ni več naš materni jezik, da je ta jezik, ki se ga moramo šele učiti bolj kakor — recimo srbohrvaščine. In res, to ni samo primera! Otroci v šolah se spakujejo, prisiljeno govorico naravnost osovražijo, zlasti tam, kjer se take zahteve pretiravajo...

Kar priznajmo: So bili slučaji, kjer so učenci radi nepravilne izgovarjave kake besede dobili kar slabo oceno. Reklo se je, da je tako prehludo in o slabih ocenah radi slabe izgovarjave in naglasa besed sedaj ni več slišati. Pa radi tega ni po-

stalo mnogo bolje: ako učenec slabo naglašja, se profesor razhudi, da mu tudi drugi odgovori niso po godu in učinek je isti. Kar naravnost povedano: tako se godi na štajerskih šolah in neki profesor se je povzpelo do trditve, da teli razmer ne bo tako dolgo konec, dokler še bodo štajerski učitelji učili na štaj. šolah. Kadar jih ne bo več, takrat bo pa mir. — Pri nas doma vlada nekoliko filiocentrično družinsko življenje, kakor je pač navadno v družinah, kjer imajo sinčaka-edinčka. Nekega dne pri obedu pa sinček izjavi kar na lepem: »Tega pa ne bom jedu...« Oče ga pogleda kar prestrašeno, kajti še malo, in sinček bo govoril drugače kakor mu govori oče in mati: zato mu odgovori: »To boš jedel, tega ne boš jedel, kakor ti drago. Govoril pa boš po naše, dokler boš hodil za mojo mizo...«

V šolskih čitankah se Velikonjevi Amerikanci, kjer se stari oče bridko pritožuje, da mu je sin pripeljal vnučke iz Amerike, ki ga ne razumejo... Pri nas

je še huje: kmalu se ne bosta več razumela oče in sin, čeravno živita vsa leta pod isto streho in sta vedno pri isti mizi...

Pa kam bo tudi to peljalo, kajti zmešnjav je že itak dovolj. Kdor je po nesreči doma še iz krajev, kjer elkajo, ta je sploh izgubljen časno in večno za pravilno slovenščino. Solnce mu zatemni, blede mu še sije le sonce na nebu, kajti pisati solnce (čeravno vsi čujemo ta enako v solncu kakor v solzi), je greh, ki ga je črtati in šteti kot glavno napako.

In kako lepo se da recitirati Stritar: Grob se za grobom vrsti... le eden med njimi še ni »bivke« zelene rodil... Bog ve, če rečejo botaniki bilnicam tudi le bivnice? To vem, da moram v slovenščini reči mesto spol le spov.

Kako malo dalekoviden je bil pesnik Askerc, ko je zapisal v Anki: »Kak lahko mi tod skakljaš po polji, solnce, tema, vse ti je po volji.« Saj bi bil moral vendar s tem računati, da bo od solca ostalo le sonce, iz teme bo pa postala tma in prevrgla ves ritem verza... Ali veste, da je v šoli sedaj naglas večješi ko ritem? Risum teneatis, amici!

Krepko naprej po tej poti, potem res ne zaslužimo drugega, kakor da se vr-

nejo v našo lepo knjigo iz sedaj splošno veljavnega pravopisa besede, ki smo jih pogladi že pred desetletji na ulico: špaga, špica, šeflja, šlatati, da zgrabim samo eno stran slovenskega — resnično pravilno-slovenskega — pravopisa Breznik-Ramovševega.

V Dunajskih elegijah je napisal že Stritar pred 60 leti: »Oj siromak, v srce se smiliš, slovenski mi jezik!« A zakaj ubijati, zakaj pretiravati?

Tam, v začetku našega štetja, je povedal že Horac, da je vsemu dejanju in nehanju pravi povod le potreba, da pa je isto tudi v govorico, ko pravi:

Beseda, danes še cekin, bo izginila jutri med šaro, a druga, že zdavnaj odmrta, predrami se v novo življenje, po volji potrebe, ki sama nalaga jeziku zakone. — Oče.

Novice iz ljutomerske okolice

Hroščki. Po vseh vrtilih in njivah, kjer so začeli orati in prekapati zemljo, se vidi, da bo letos mnogo majniških hroščev, ki utegnejo povzročiti na drevju precejšnjo škodo.

Glasbeni užitek nam obeta ljutomerska glasbena šola, kjer nastopi 2. maja ob 15. uri v Sokolskem domu s svojo 9. glasbeno produkcijo, ki bo imela na sporedu 18 glasbenih in pevskih točk. Znanost te produkcije, ki so vedno dobro uspele in pokazale tiho in vztrajno delo te šole.

Micika na sokolskem odru v Ljutomermu, vprizorjena po sokolski četli Mala Nedelja, je v vsakem oziru lepo uspela. Saj smo vedeli, da so Nedličani junaki, sicer ne bi imeli korajže priti v Ljutomerm. Pokazali pa so našim podeželjskim društvom, ki so to prireditve obiskale v velikem številu, da se pri dobri volji more mnogo storiti, če stoji pri tem tudi nasproti razne ovire. Sokolska dvorana je bila nabito polna, gledalci so prišli iz mnogih oddaljenih vasí in so se vračali s polno zadovoljnostjo. Prirediteljem na uspehu čestitamo! Le tako naprej! Zdravo!

Zafrknjen.

»Gospodična Jelica. Jaz vas neizrekljivo ljubim, ljubim vas z vsem ognjem...«
»Čudno, da imate še kaj ognja, ko ste že tolikokrat pogoreli!«

Aha, tako!

»Tvoj Oskar je torej odpotoval ter te zapustil.«
»Kaj še! Odpotoval je le k svoji nevesti, da se bo z njo poročil!«

Golgota slovenskih železničarjev v predvojnem Mariboru

Pri seji podružnice dne 29. julija 1919 je predlagal tov. Rebol Anton, da se zopet poživi društveni pevski odsek, ki je že pred vojno deloval. Ker pa je v Studencih pri Mariboru že ustanovil tov. Vročač Jože lastni pevski zbor, večinoma sestojel iz železničarjev, je tov. Premrou Vladimir sporazumno s tov. Vokačem prevzel vodstvo tega že obstoječega zbora, kateremu je priključil še ostale železničarske pevce. Tako je nastala iz vrst Zveze jug. železničarjev in na njeno pobudo posebna kulturna organizacija pevsko društvo »Drava«, o kateri lepem razvoju je treba posebej pisati.

Podružnica se je udeležila ob priliki prevoza zemskih ostankov Zrinjskega in Frankopana tozadevne svečanosti na glavnem kolodvoru ter položila venec.

Začetkom avgusta 1919 so bile železničarjem zvišane dragiinske doklade in se je začela med člani raznih železničarskih organizacij velika agitatorična razprava, kdo je izpostavljal zboljšanje. Se neorganizirani slovenski železničarji so uvideli, da je uspehi pripisati le Zvezi jug. žel. in prijave za pristop k nacionalni organizaciji so se pri vsaki odborovki sili množile. — Sredi meseca avgusta 1919 je dobila podružnica na razpolago osnutek nove železničarske pragmatike, ker je bil termin za izdelavo protipredlogov iztek, so se dnevno vršila dolgotrajna posvetovanja in trde debate o protipredlogih, ki so se vedlele pravčasno poslati centrali v Ljubljano. — V podružnico se je skušala spraviti politika, toda vsi poskusi so bili soglasno za-

vrnjeni — strokovna organizacija mora ostati nepolitična.

V skladišču živij v Mariboru je bilo v nacionalnem oziru še vedno zelo slabo, ter je bil imenovan na zahtevo zveze Jug. žel. imenovan tov. Roglič Ivan za vodjo, ki je v tem oziru izvedel energično remediuro. — Dne 5. oktobra 1919 se je vršila veselica podružnice, ki je prinesla za podporni fond 5000 kron čistega dobička, kar je bilo za takratne razmere lepa vsota. Prireditve se je bilo udeležilo številno nacionalno občinstvo in tako pripomoglo h krasnemu uspehu. Zavedajoč se, kako važen činitelj so v nacionalnem oziru zavedni železničarji.

V delavnici in kurilnici so se vršile še nadalje persekucije nacionalnih železničarjev s strani vodstva. Vse intervencije podružnice na lico mesta so ostale za enkrat brezuspešne in se je morala izvršiti intervencija v Ljubljani pri železniški direkciji in deželni vladi ter se je sestavila tozadevna spomenica s točnimi podatki. Pod krinko strokovnih potreb in službe je vodstvo kurilnice in delavnice znalo še nadalje ščititi razne nemške in internacionalne hujšake. Podružnica je prirejala ob večerih tudi poučne sestanke, kjer so se vršila kulturna predavanja s strani neželezničarske inteligence (dr. Pivko itd.). Meseca decembra 1919 in januarja 1920 se je pojavila silna gonja soc. demokratske organizacije proti Zvezi jug. žel. in to radi tega, ker je imela internacionalna zaslombo v koalirani vladi demokratov in soc. demokratov. Tako se je zgodilo, da so si v delavnici upali še v tem času psovati naše ljudi z »Win-

dische«, smešiti pokojnega kralja Petra in se dejansko lotevati naših ljudi. Pristop k Zvezi jug. žel. je začel pojemati, tudi izstopi so sledili. Radi slabega gmotnega položaja je bilo železničarstvo dostopno tudi za komunistične ideje in bilo je treba prepričevalnih besed, dokazov, da je rešitev železničarskega vprašanja le v enotni nacionalni organizaciji. Tako se je vršil dne 8. in 15. februarja 1920 shod nac. žel. v Narodnem domu, ki je obravnaval ta vprašanja in izgrede nemških in internacionalnih hujšakev napram nac. železničarjem, osobito delavcem v delavnici. Z velikanskim ogorčenjem je shod zahteval ureditev nac. razmer v delavnici in zadoščanje za krivice, ki jih je utrpelo nac. delavstvo. Na seji podružnice dne 24. februarja 1920 se je sklenilo, da se mora cela organizacija Zveze jug. žel. in podružnica porazdeliti na posamezne strokovne odseke po železničarskih kategorijah, ker je drugače nemogoče uspešno delo pri razvijajočem se društvu. — Predsednik tov. Jarh je na odborovi seji dne 26. februarja 1920 izjavil, da za prihodnje poslovno leto ne more več sprejeti mesta predsednika, ker je obremenjen kot predsednik politične organizacije nar. soc. stranke. Zanimiv pa je pri izbiri kandidatov za predsedniško mesto pojav, da je bila že precejšnja opozicija proti temu, da bi prevzel mesto predsednika zopet inteligent-uradnik. Prevzel bi naj po mnenju opozicije to mesto član kake druge nižje kategorije.

Konečno pa je bil določen kot kandidat za predsednika tov. višji revident Mohorko Jože, ki je bil na občnem zboru dne 29. februarja 1920 soglasno izvoljen predsednikom podružnice. Ta občni zbor se je moral baviti tudi z aprovizacijskimi razmerami, saj je bila resnica, da nisi potem žitnega zavoda v Ljubljani ničesar dobil, pod roko pa kakor je kdo hotel,

seveda po horendnih cenah. Podružnica Maribor je štela o priliki tega običnega zbora nad 800 članov. Med železničarstvom se je radi slabih gmotnih razmer širila komunistična misel. V Mariboru je deloval leta 1920. znani madžarski komunistični agitator Valeš in uspešno je soc. dem. organizaciji pridobil železničarstvo za stavko pod geslom »Večji kos kruha«. Stavka je izbruhnila 18. aprila 1920. Zveza Jugosl. žel. je istega dne zborovala ob pol osmih zvečer na dvorišču Narodnega doma, kjer se je sklenilo, zadržati se napram stavki zaenkrat pasivno. Kakor hitro pa bi stavka dobila politično barvo, mora nac. železničarstvo takoj na delo. Da se dobi jasna slika o položaju, so se zborovalci podali takoj na zborovanje v »Križev dvorec«, kjer so zborovali soc. demokrati. Na tem shodu se je izvedelo, da se je sodrug Perdan v Ljubljani jasno izrazil, da preidejo v politično stavko. Slišala so se zadržila, da bodo na magistratu in na glavarstvu kmalu plapolale rdeče zastave itd. Ker so bile telefonske in brzojavne zveze z Ljubljano pretrgane, se je tov. Jarh dne 21. aprila 1920 odpeljal z avtom v Ljubljano, da je stopil v stik s centralo Zveze jug. žel. Vrnil se je istega dne, ter se je vršil shod Zveze jug. žel. ob osmih uri zvečer. Sklep zborovanja je bil: »Odbor podružnice Zveze jug. žel. je sicer razglasil poziv centralnega odbora, da naj gredo člani na delo. Uslužbenci pa se radi omalovaževanja njih narodno stanovskih zahtev ne morejo temu pozivu odzvati, dokler ni položaj razjasnjen: vojaški obveznosti naj se vsak odzove in naj dela, kar mu velevala solidarnost in njegova železničarska čast. Kakor hitro pa dobi položaj protidržavno ali protinarodno lice, takrat stori vsak narodni železničar svojo službeno dolžnost.«

Mariborske in okoliške novice

Spored prireditvev Protituberkuloznega tedna v Mariboru

Mariborska Protituberkulozna liga je skupaj s merodajnimi činitelji in zastopniki mariborskih društev in korporacij sestavila naslednji program za letošnji protituberkulozni teden, ki bo od 2. do 8. maja. Protituberkulozni teden naj vsaj enkrat na leto vzdrami najširše plasti naroda ter jih naj vzpodbudi k čim uspešnejši borbi proti jetiki, naši najhujši ljudski morilki.

Nedelja, 2. maja 1937:

Ob 9. uri sv. maša v spomin na žrtev tuberkuloze na Glavnem trgu, ki jo bo bral stolni kanonik dr. Cukala ob asistenci. Sodeloval bo cerkveni pevski zbor, gasilska in železničarska godba. Maše se udeleži vsa mestna in okoliška šolska mladina pod vodstvom svojega učitelja, nadalje predstavniki civilnih in vojaških oblasti in uradov, zastopniki društev, korporacij itd. Po maši pozdrav predsednika, nato skupen odhod z godbo (mladina bo nosila tablice z raznimi gesli in zastavice z dvojnimi križem) v mestni park, kjer bo koncert. Ta dan bodo prodajale odrasle učenke tuk. šol. zavodov listke v prid zgradbi azila za tuberkulozne. — Sreda, 5. maja 1937: Ob 20. uri bo predavanje v Ljudski univerzi. Predaval se bo tudi film. Predaval bo g. dr. Jurečko. — Četrtek, 6. maja 1937: Ob 15. uri otroška spevoigra »Punčke žive« v tukajšnjem Narodnem gledališču ob zelo znižanih cenah (znižane dramske cene). — Sobota, 8. maja: Ob 20. uri v ve- liki unionski dvorani koncert pevskega društva »Jadrane«. Po koncertu zaključek protituberkuloznega tedna.

V protituberkuloznem tednu se bodo vršile razne denarne zbirke po javnih lokali, delavnicah, šolah itd. Vsem gg. trgovcem, obrtnikom in lastnikom javnih lokalov se bodo ponudile tablice z napisom »Storil sem svojo dolžnost« v odkup po prostovoljni, četudi najmanjši ceni. — Z ozirom na velevažni človekoljubni namen protituberkuloznega tedna smemo pri- nečakovati, da bo naše občinstvo v čim večjem številu prisostvovalo prireditvam in s tem omogočilo čim večji moralni in gnetni uspeh protituberkuloznega tedna.

Nočno lekarniško službo imata ta teden Vidmarjeva in Savostova lekarna.

Ker izide sobotna številka »Večernika« radi tiskarskega praznika 1. maja že v petek in izide prihodnja številka v pone- deljek 3. maja, opozarjamo cenjene inse- rente na to številko in jih prosimo, da oddajo oglase v naši upravi Gosposka ulica 11 najkasneje v petek, dne 30. aprila do 9. ure dopoldne.

Uprava »Večernika«.

Učitelji so zborovali. V soboto so zbo- rovali v dekljski ljudski šoli v Studencih učitelji sreza Maribor d. b. Zborovanje je bilo dobro obiskano, saj je bil tudi dnevni red istega izredno zanimiv. Uči- telj Podgornik iz Limbuša je predaval o gospodarskih, družabnih in kulturnih pri- likah svojega šolskega okoliša. Podal je zanimive zgodovinske podatke o razvoju kraja samega, gospodarskih prilikah na- šega človeka, družabne razmere, ki so slične tudi drugod, kakor bridko resnico o odvisnosti našega človeka in tujcih, ki so si znal pridobiti najlepša in največja posestva. Mnogi gospodari, da zadostijo obveznostim, so odprodali zemljo. Tako se je dvignila tudi v Limbušu gradbena podjetnost radi nizkih cen zemljišč in se je zgradilo od leta 1931 do danes nad 80 enodružinskih hišic, ki so jih postavili večinoma železničarji. Posebno zanimivo je bilo predavanje o uspehu kulturnega dela. Po predavanju, ki je bilo kratko, jedrnat in izčrpno, podano s statistični- mi podatki, da so prišli na račun tudi oni, ki uživajo v številkah, se je razvila obširna debata, ob kateri se je osvetlila raznolikost okolišev glede izraza notra- njih čustev — dobre volje našega ljud- stva. Predavatelj si je pohvalo zaslužil in jo tudi dobil. V drugem delu dnevnega reda so se stivali razni predlogi k noveli k zakonu o ljudskih šolah. Prihodnje, zadnje zborovanje v tem šolskem letu bo pri Sv. Miklavžu.

Umetniški klub. Seja 30. t. m. ob 20. uri v kavarni Bristol. Vabljeni vsi člani.

Angleški krožek v Mariboru priredi v četrtek dne 29. t. m. ob 20. uri predava- nje v »Vesni«. Predaval bo znani angle- ški publicist Mr. W. B. Teeling, ki v Mariboru završi svojo predavalno tur- nejo po Jugoslaviji z aktualno temo: kro- nanje in britski imperij. Vsi prijatelji an- gleškega jezika in kulture pristočno vab- ljeni.

Mešček se vedno vodi. Sinoči je bilo v Centralu peto kolo v tekmovalju za šahovsko prvenstvo Maribora, ki se je končalo z naslednjimi rezultati: dr. Krulc: Albaneže 1:0, Mešček:Ložkov 1:0, Knecht:Sever 1:0, Kukovec:Babič 1:0, prof. Stupan:Luček 1:0. Stanje v tabeli je po petem kolu ostalo nespremenjeno in vodi še nadalje Mešček s petimi toč- kami. Naslednje kolo bo v petek.

Smrtina kosa. V Trdinovi 12 je umrla 10letna trgovčeva hčerka Eva Birgma- jerjeva. Žalujemo naše tolo sočutje!

Borza dela išče lakirnika, 2 sezonski kuharici in 2 sobarici.

Aktovko so našli na Tezmem. V njej je bil košček sira, salame, liter vina, par novih nogavic in kanta. Aktivka se na- haja pri tezenskih orožnikih, ki poizve- dujejo za lastnikom.

S tatvinami starega železa se preživ- lja. Tezenski orožniki so aretirali že več- krat zaprtega in radi kraje starega žele- za pri lokomotivah na Tezmem aretira- nega Matijo V. ter ga oddali v zapore- tukajšnjega sodišča.

Krvava »zabava« v Pušavi. V neki gostilni pri Mariji v Pušavi so se zbra- li razni delavci iz okolice Sv. Lovrenca, ki so se nekaj časa dobro zabavali in po- pivali. Nenadoma pa je med delavci na- stal prepir, ki se je končno pretvoril v pretep, v teku katerega je obležal na tleh 33letni delavec Jožef Ledinek iz Sv. Lov- renca na Pohorju, ki je zadobil dva za- bodljaja z nožem v levo rame. Na kraj »bitke« so prispeli orožniki, ki so nekega delavca, ki je osumljen, da je poškodoval Ledineka, ovadili državnemu tožilstvu.

Novice z Ljudske univerze. V petek 30. aprila predava znameniti hrvatski zgodovinar, bivši predsednik akademije znanosti, univ. profesor dr. G. Manojlo- vič iz Zagreba o temi: »Univerzalne hi-

Kam je izginilo 31.000 dinarjev

Velika tatvina v okolici Šoštanja

V torek zjutraj se je po Šoštanju in okolici naglo raznesla vest o velikem vromu in tatvini. Samskemu delavcu Jo- žetu Žurmanu v Družmirju je bilo ukra- denih 31.000 dinarjev... Žurman je sta- noval v Kotnikovi hiši na koncu Druž- mirja proti Gaberkam. Z varčnostjo in mirnim življenjem si je prihranil nekaj denarja, nedavno je prodal tudi podedo- vano zemljišče in je shranil 31.000 dinar- jev v skrinjo na podstrešje. Ko pa je v torek zjutraj opazil, da so podstrešna

Narodno gledališče

NARODNO GLEDALIŠČE.

Sreda, 28. aprila: Zaprtio.

Četrtek, 29. aprila ob 20. uri: »Dolarska princesa«. Red A.

Petek, 30. aprila: Zaprtio.

Sobota, 1. maja ob 20. uri: »Na ledeni plošči«. Red B.

V četrtek 29. t. m. prva ponovitev po- pularne Fallove operete »Dolarska prin- cesa«, ki slovi zlasti radi svoje krasne glasbe. Predstava je za red A.

Prihodnji teden uprizore kot nasled- njo dramsko premiero »Škofja«, znano družbeno dramo pisatelja Lojza Krai- gherja, ki je te dni stavljal šestdesetletnico svojega rojstva. Delo se godi med izo- braženstvom na deželi ter je pisano s prevzemajočo dramatiko in odlično odr- sko tehniko. Režijo vodi glavni režiser Jože Kovič.

Kino

Kino Union. Dames dražestni film, sijajne vsebine: »Mladost kraljice«, Jen- ny Jugo, Otto Tressler, Gustav Waldau.

Storične struje med Evropo in Azijo.

Predavatelj razlikuje na eni strani sever- no in južno azijsko strujo, ki sta v naj- večji meri oplodili Evropo. Prva velika evropska protistruja je bila macedon- sko-grška, ki se je iztekla v rimsko. Mo- gočne evropske vale predstavlja križar- ska vojna, ruska ekspanzija. A najmo- gočnejšo strujo predstavlja moderna ev- ropska struja, ki se je razvila čez vso Azijo in čez vso zemljo. Predavatelj nam bo razgrnil imponantno sliko največjih človeških dogajanj tokom zadnjih tisoč- letij!

Naslednjega dne, t. j. 22. aprila 1920 se je vršil sestanek širšega odbora Zve- ze jug. žel. ob 14. uri. Navzoča sta bila tov. G r e g o r k a iz Ljubljane in tov. nar. poslanec K e j ž a r. Položaj se je bil popolnoma razjasnil. Dobili so se do- kaz, da je stavka popolnoma politična; Italijani so grozili, da bodo zasedli že- lezniške proge s svojim vojaštvom, ker je običaj njihov tranzitni promet. S tako zasedbo bi bila ogrožena naša na- rodna prostost. Od centrale nac. žel. v Beogradu, ki je ob tem času že obstojala, pa je prejela podružnica prejšnji dan 21. aprila 1920 brzojavko, da je finančna stran naše pragmatike, to je krušno vpra- šanje, rešeno. Radi tega je bil sklep šir- šega odbora, da se pozove vse članstvo, naj nastopi takoj službo.

Vojaška oblast se je bila naprosila, da z močnimi oddelki zasede železniške služ- bene edince, kar se je takoj zgodilo, ker so bili delavoljni železničarji sicer izpo- stavljenim dejanskim napadom s strani komunistov in socialistov, ki so grozili funkcionarjem Zveze jug. žel. na javnih shodih, da bodo prvi »viseli«. Glavne huj- šake je oblast zaprla, nekaj teh izgnala čez mejo, med temi tudi komun. tajnika Madžara Veleša. Dne 23. aprila 1920 so že vozili redni vlaki. Zveza jug. žel. je bila zopet tista, ki je odrinila pretečo ne- varnost. Železničarji soc. dem. (osobito iz delavnic) so še nekaj dni dalje stav- kali, toda brez pravega vodstva in zbo- rovali po gozdovih na Pohorju, nakar so se radi vojaških vpoklicev k orožnim vajam počasi vračali v službo.

Seje odbora so obravnavale tudi na- povedan sprejem takratnega regenta Aleksandra. Sklenilo se je, da postavi Zve- za jug. žel. lasten slavolok čez celo ce- sto na Tržaški cesti ob železniškem pre- lohu. Slavolok je imel napis »Svojemu osvoboditelju — Zveza jugoslovanskih že-

lezničarjev«. Nacionalni železničarji so z godbo dne 29. junija 1920 kot prvi po- zdravili v Mariboru regenta Aleksandra.

Ko je zagledal deputacijo, je regent ta- koj dal ustaviti avtomobil in se z dele- gati (Jarh, Rebol, Selinšek) prijazno raz- govarjal. Na mestnem magistratu se je poklonila Zveza jug. žel. kot 50. deputa- cija, na čelu tov. M o h o r k o, ki je ob tej priliki naslovil na regenta sledeče be- sede: Kralj. Visokost! Dovolite mi par besedi. Ravno nar. železničarji smo tisti, ki smo največ trpeli, a trpeli smo s trdno vero v srce, da pride kraljevič Marko, ki nas osvobodi stoletnega robstva in suženjstva. In sedaj je res prišel! Prišel je med nas! Zato presrečno pozdravljen naš Kraljevič Osvoboditelj!

V delavnici južne železnice je obsto- lala železničarska godba, ki pa je bila docela v nemških rokah. Na pobudo Zve- ze jug. žel. se je ista razpustila in usta- novila nova godba na nacionalni sloven- ski podlagi. Zadevna borba je bila težka in treba je bilo velikega dela in spretni diplomacije, da se je ta godba lahko iz- trgala iz rok nemškega vodstva v de- lavnici. Danes je priključena ta godba kot godbeni odsek pevskega društvu »Drava«.

V vsaki seji podružničnega odbora so zavzemale največ pozornosti razmere v kurilnici in delavnici. Organizacija je v juliju in avgustu 1920 intervenirala radi 65 odst. zvišanja cen premogu. Zveza je morala meseca septembra in oktobra 1920 dati svoje zanesljive ljudi za stroj- no- in vlakospremo osebe za Koroško, kjer se je 10. oktobra 1920 vršil plebiscit. Iz vrst nac. železničarstva je odšlo na delo za plebiscit tudi večje število čla- nov.

Na shodu dne 23. novembra 1920 je bil sprejet važen sklep, da mora biti vsak član Zveze jug. žel. tudi član pevskega

društva »Drava«. Z mesečno članarino, ki jo določi vsakokratni letni občni zbor. Pri pogrebu vsakega člana sodeluje »Dra- va« s petjem in godbo.

Na izrednem občnem zboru dne 12. de- cembra 1920 je bil izvoljen za predsed- nika podružnični ustanovitelj tov. Kej- žar Ivan, ki je imel kot vpokojenec bolj proste roke pri posameznih intervencijah. Pri železniški direkciji so namreč začeli gledati pri intervencijah podružnic v ose- bi predsednika samo uradnika v službi in ne predstavitelja društva, tako, da se je pojavljala neka mržnja do njega, ki se je kmalu kazala tudi v službi. Na tem zboru se je definitivno sklenila usta- novitev podružničnih strokovnih odse- kov.

Proti snujočemu se posebnemu društvu železniških uradnikov, je podružnica zav- zela stališče, da tega društva ni treba, da se uradništvo lahko dovolj udejstvuje v lastnih odsekih.

Na rednem VIII. občnem zboru dne 23. jan 1921 je bil ponovno izvoljen za podružničnega predsednika tov. Kejžar. Izvolili so se funkcionarji strokovnih od- sekov. Ostra resolucija se je sprejela gle- de namestitve slovenskih nastavlencev in obratovodij v delavnici in kurilnici, in ki je vsebovala zahtevo, da se slovenšči- ne nesposobni uslužbenci odstranijo. Za dokaz, kdo zna slovenski jezik, ne zado- stuje parmesečni nameravani slovenski kurz pri direkciji, temveč spričevalo na- rodnega šolskega zavoda. Z uvedbo tak- šnega kurza so hoteli rešiti nemškemu življu obstanek v Jugoslaviji, naše na- cionalne železničarje pa še vedno potis- kati ob zid. Ob VIII. občnem zboru je šla ta podružnica nad tisoč članov, pre- moženja pa Kr 11.485,93.

Na seji dne 27. januarja 1921 se je skle- nila ustanovitev tamburaškega zbora. Manjkajoči instrumenti se nakupijo iz

društvenega denarja, ki ga mora zbor naknadno povrniti. Vodstvo tamburaške- ga zbora je prevzel tov. U n g e r Vilko iz delavnice. Na seji dne 3. februarja 1921 se sklene intervencija, da se šolske sestre-Nemke v žel. »Otroškem vrtcu« zamenjajo s Slovenkami, da bo »vrtce« vsaj v koloniji vršil nacionalno vzgojno dolžnost. — V delavnico so se sprejemali vajenci, sinovi nenarodnih ljudi. Proti te- mu je morala podružnica ponovno nasto- piti. Podružnica se je pridružila akciji državnih nameščencev proti zvišanju na- jemnin. Do začetka februarja je bilo do- voljeno Zvezi jug. žel. odtegovati meseč- no članarino službenim potom pri posa- meznih edinicah. S službenim obvestilom št. 27 od februarja 1921 pa je žel. direk- cija Ljubljana prepovedala te odteglaje in imenovali so se radi tega zaupniki pri službenih edinicah, ki so pobirali članari- no. To je bil udarec za Zvezo jug. žel., ker se člani delj časa niso mogli pri- vaditi, da bi sami plačevali. Radi tega je število podružničnih članov padlo.

Zaslužnemu narodnemu borcu tov. Ra- meliju Francu, prog. mojstru, je priredila podružnica dne 6. marca 1921 primerno slavnost ob priliki njegove 35letnice že- lezniškega službovanja. Na glavni progi se je bil vpeljal 24urni delavski službeni turnus. Radi te preobremenitve je po- družnica uspešno intervenirala. V delav- nici so se ta čas izstavljale učne pogodbe in izpričevala v nemškem jeziku. Tudi to je Zveza z intervencijo odpravila. Na podlagi sklepa odbora se je z dne 10. marca 1921 je podružnica ustanovila po- seben tečaj za učenje cirilice pod vo- dstvom tov. Žekarja. Ker so se vtihotapljali v podružnico taki člani, ki so bili isto- časno člani nasprotnih organizacij, se je napravil sklep, da ne more in ne sme biti noben član Z.J.Z. istočasno član nasprot- ne želez. organizacije. (Konec sledi.)

Mola nadaljuje svojo ofenzivo - Paralizujoči republikanski protisunki na jugu - Kaj bo še ostalo od Madrida?

PARIZ, 28. aprila. General Mola je včeraj energično nadaljeval svojo ofenzivo na baskijski fronti. Severna kolona njegovih čet je že dosegla bližino mesteca Marcina, dočim vrši srednja kolona čiščenje na terenu med Veriso in Elbarom. Pri tem se frankovci v zavzetem teritoriju utrjujejo. Vse kaže, da zbira general Mola svoje vojne sile, da izvrši odločen smek proti Bilbao. Istočasno so pričeli frankovci z napadi na vseh španskih frontah, da preprečijo na ta način pritegnitev morebitnih republikanskih rezerv za pomoč Baskom. Madridski obrambni odbor po-

roča, da bi imel padec Bilbao več učinka v moralnem kakor v strateškem oziru. Republikanske čete so prešle na jugu k novim napadom, da bi paralizirale pričakovane Francove uspehe na severu in jugu. Frankovci so včeraj nadaljevali s topniškim obstreljevanjem Madrida z največjimi topniškimi kalibri in z neprekinjeno srditostjo. Celi bloki hiš so v Madridu porušeni. Če nadaljujejo frankovci z obstreljevanjem v tem obsegu, potem bo od nekoč lepe španske prestolnice le malokaj ostalo.

(Nadaljevanje k poročilu o javorskem umoru s strani 3.)

je bil mož, ki ima skromno bajtico, polno dece, še po smrti zadnjega otroka dolžan 56 Din za pogrebne stroške, mu je Jernej Klinec samo sporočil, da mu je kovača odpisal in da mu znaša dolg še 46 Din.

Kakor je vpraševal pokojničin brat in kakor vprašuje vsa fara, se je začel tudi župnik po smrti svoje kuharice zanimati za vprašanje, kje bi bili prihranki Jožefe Martinčičeve. Hranilna knjižica za 129 Din in še par bornih stotakov pomeni mnogo preskromno bilanco za 33 let marljivega dela štedljive žene v župnišču.

Preden je Jožefa Martinčičeva prišla na Javor, je nekaj let služila pri uršulinkah v Ljubljani. Po njeni smrti se je župnik vedel spominjati, da mu je pokojnica svoj čas pripovedovala, da ima nekaj denarja spravljene pri vratarici samostana. A ko se je Jernej Klinec pred dnevi mudil v Ljubljani in se je ogledal v samostanu, so

mu povedali, da tam ni nič. Tudi poizvedovanja pri nekaterih denarnih zavodih v Ljubljani doslej ni izkazalo nobenega zadovoljivega rezultata.

Kakor pripovedujejo nekateri župljani, razmerje med župnikom in kuharico zadnji čas ni bilo dobro. Prišlo je celo do nekaterih razburljivih nastopov med njimi in kakor pravijo, od vel. sobote nista več govorila. Nekateri pravijo tudi, da se je pripravljala, oditi od hiše, da bi nekje v miru preživela svoje poslednje dni. Preden je mogla uresničiti svoj namen, ji je zločinec prekrizal račun.

Preiskavi želimo popolnega uspeha ne le zato, ker menimo, da mora krvavi morilec pravici v roke, da prejme zasluženo plačilo, temveč predvsem še zavoljo tega, ker bi pretežki sum, ki je doslej po krivem padel na nedolžne ljudi, lahko obležal nad njimi, da ostane ta najgrši pečat otrokom na čelu iz roda v rod.

Windsorski vojvoda prihodnji teden v Francijo

LONDON, 28. aprila. Havas poroča: »Daily Mirror« poroča, da prispe vojvoda Windsorski prihodnji teden v Francijo in da se bo nastanil v dvorcu Conde. V zvezi s tem se doznava, da bo skoro poroka vojvode Windsorskega z

gospo Simpsonovo. List navaja, da se bo poroka izvršila v ožjem krogu brez posebnih slovesnosti in sicer v dvorani, kjer je nameščena knjižnica navedenega dvorca.

Usodne poplave v severoameriških pokrajinah

NEWYORK, 28. aprila. Radi naraščajočega vodovja so poplavljeni ogromne pokrajine v zapadni Pensilvaniji, Virginiji in Marylandu. Doslej je bilo več človeških žrtev. Velike poplave so tudi severno jezera Eria. Po poslednjih vesteh iz Kanade je položaj v poplavljenem me-

stu London v kanadski zvezni državi Ontario še nadalje izredno kritično. Kakor poročajo je bilo že evakuiranih okoli 6000 oseb, vendar se nahajajo tisoči ljudi v hišah, ki jih obdaja voda, v največji življenjski nevarnosti.

Eden poroča

LONDON, 28. aprila. Britanski zunanji minister Eden se je po bruseljskih posvetovanjih vrnil v London in je v seji ministrskega sveta izčrpno poročal o bruseljskih konferencah.

Sedmorčki zagledali luč sveta

VALENCIJA, 28. aprila. Žena nekega pomožnega delavca v Murciji je rodila sedem otrok. Mati je takoj po porodu umrla. Otroci so nenavadno majhni in nimajo zdravniški mnogo upanja, da bodo ostali pri življenju.

Iz Goenje Radgone

Vlomi v Apački kotlini. Neznana vlomilska tolpa je udrila v trgovino Katarine Holzapfel v Žepovcih v Apački kotlini. Storitci so se pri tem poslužili ponarejenih ključev. Iz obeh izložbenih oken so pobrali vso razstavljeno galanterijsko in drugo robo, več zavojev manufakturnega blaga ter drugo drobnarijo. V temi so jo storitci odkurili brez sledu, vendar pa se domneva, da gre za isto vlomilsko družbo, ki je dne 11. aprila t. l. vlomila v neko trgovino v Stogovcih.

Gospodarske beležke

Na torkov živinski sejem v Mariboru dne 27. t. m. je bilo prignanih: 5 konjev, 7 bikov, 82 volov, 328 krav in 7 telet, skupno 429 repov. Povprečne cene so bile: debeli volji za 1 kg žive teže 4-5

Din, poldebeli 3.50-4.50, plemenski volji 3.30-4.30, bikji za klanje 3.20-4.10, klavne krave debele 3.50-4.50, plemenske krave 3-4, krave za klobasarje 2-2.50, molzne krave 3-3.60, breje krave 2.75-3.25, mlada živina 3.70-4.50, teleta 5-6.50. Prodanih je bilo 292 komadov. Mesne cene: volovsko meso I. vrste 10-12, volovsko meso II. vrste 8-10, meso bikov, krav in telic 5-10, telečje meso I. vrste 10-12, telečje meso II. vrste 8-10, svinjsko meso sveže 10-14.

Kozjaška pisma

Naša državna meja proti Avstriji se ne krije z narodnostno mejo, tako, da živi danes mnogo Slovencev na severnem pobočju Kozjaka v današnji Avstriji. Ti Slovenci radi prihajajo k nam ter se pritožujejo nad tamošnjimi razmerami, kjer nimajo svojih šol in niso niti njih posestva varna pred nasilno prodajo. Germanizacija obmejnega ozemlja je zelo uspešna, kajti »Südmarka« troši ogromne vsote za doseg svojega cilja. Kupuje obmejna posestva in naseljuje tamkaj Nemce, podpira in zida obmejne šole ter nastavlja v krajih, kjer imajo Slovenci večino, učitelje, ki ne znajo slovenski. Kako dela Südmarka v obmejnem ozemlju, kažeta sledeča primera:

Ob vznožju griča s cerkvico Sv. Antona, streljaj od državne meje, leži lepo posestvo, približno 80 oralov veliko. Nekeč je tu gospodaril Slovenec, od katerega je pred par leti kupila vse posestvo Südmarka. Posestvo meji na državno mejo in teče po njem nevtralna pot. Lani je napravila tu Südmarka delavsko ta-

borišče za brezposelne. Očistili so njive in travnike ter uredili krasne gozdove, ki so danes vsem obmejnim kmetom, Delavci tega »Arbeitslagerja« so si celo uredili zasilno nogometno igrišče. Sedaj, ko je posestvo urejeno, ga je vzel v najem Peheim, ki je seveda trd Nemec, ki uživa vso podporo in zaupanje Südmarme ter sedaj kraljuje na tem lepem slovenskem posestvu.

Drugi primer, da je prišlo lepo slovensko posestvo v roke Südmarme, je v prijaznem kraju Radvanju (Rotwein) nasproti Sv. Jerneju in Muto. V tem kraju prebiva 90% Slovencev in le 10% Nemcev oz. nemčurjev. Pri vsaki hiši slišiš mlo slovensko govorico. Otroci so do lanskega šolskega leta hodili v šolo k dve uri oddaljenemu Sv. Lovrencu na Kozjaku. Lani, nekako spomladi, je Südmarka kupila lepo okrog 50 oralov veliko kmetijo od kmeta Lapa, ki se je izselil v Ameriko. To posestvo, ki ga je dobila za bagatelo, je danes vzorno urejeno. Stanovanjsko hišo so lepo preuredili ter iz nje napravili šolo enorazredni-

co, v katero pohaja okrog 30 učencev ter jo opremili z vsemi potrebnimi učili in drugimi pripomočki. Posestvo pripada tej šoli. Uredili so mlekarno, delajo sir in ga pošiljajo po vsej gornji Štajerski.

Iz teh dveh primerov, ki pa nista edinstvena, ob vsej naši meji, vidimo, »ako skrbi Südmarka za obmejne kraje ter jih sistematično germanizira. Pri tem se poslužuje znanih metod. In mi? Se zelo malo brigamo za obmejna vprašanja. Če pogledamo proračune obmejnih šol, ki jih je odobrila kr. ban. uprava, bomo videli, kako se brigamo za obmejno šolstvo. Kje so pa še druga vprašanja. Če ne bi CMD imela toliko skrbi za našo mejo, bi danes vsa severna meja bila popolnoma zapuščena.

Navlihanj snubec.

»Dala vam bom nekaj predujma na doto moje hčerke! Ali pa jo boste resnično ljubili?«

»To je tako gotovo, da mi daste tudi na to ljubezen lahko nekaj — predujma!«

Razno

Če hočete **DOBRO VINO** piti, morate v gostilno »Prešernova klet« priti. Sprejemam tudi abonente. 1477

Prodaj

TEHTNICA s pomikajočim utežem, železna, nosilnost 500 kg, in železni štedilnik se kupi. Ponudbe na upravo lista pod »Tehtnica«. 2182

Dobro ohranjen **SESALNIK** za pobiranje prahu (Staubsauger) znamke »Luks« in dve pisalni mizi; poceni na prodaj. Naslov v upravi »Večernika«. 2179

Sobo odda

SOBO S HRANO in posebnim vvhodom oddam. Vrbanova 28, pritičje, desno. 2185

SOBO prazno, veliko, oddam. Sprejem učenca za trgovino. — Aleksandrova cesta 7, Krčevina. 2180

LEPO OPREMLJENA SOBA solčna in zračna, z razgledom na Pohorje in Kozjak, se odda. Uporaba kopalnice. Strossmayerjeva 28, II. nadstropje, 9. vrata. 2183

Lepo opremljeno, solčno **SOBO** s posebnim vvhodom oddam dvema gospodoma ali gospodničnima in prazen kabinet Koseskega ul. 39. 2090

Stanovanje

STANOVANJE 3 sobe in kuhinja, takoj oddam. Vrbanova ul. 12. 2178

Službo dobi

UČENKO za damsko šivanje sprejmem. Vetrinjska 22. 2184

STENICE in drugi mrčes, ki vas nadleguje v vaših stanovanjih uničuje **Desinseksijski odd. MP Orožnova ul. 2/I.** Maribor Jamčimo za diskretnost in uspeh. 1281

FOTOAMATERJI Za vsakega se najde pravi in lepi fotoaparat v AGFA-Billy-katalogu! **BILLY CLACK BILLY RECORD BILLY COMPUR** za 6x9 in in 4.5x6.1 Sedaj spomladanski popust! — Zahtevajte kataloge. **Drogerija Ivan Pečar, Gosposka ulica 11.**

DON JUAN

»Sicer je bila res bojazljiva, ni pa bila namenoma slaba. Prevladala je v njej močnejša sila, kakor ... Dovolila mi, da ji sama sporočim, da ji ne zamerim in da ji oprostimo, radi česar ne sme odtod. Svoje povabilo moramo vzdržati in ji ne smemo odreči azila, ki smo ji ga nudili.«

Andrikos in Katinka nista ugovarjala. Čim si je Hermiona opomogla od razburjenja, utrujenosti in živčne razdraženosti, je takoj odhitela h kneginji, ki pa je medtem že izvedela od služinčadi, da je bila Hermiona, ki so jo po zatrevanju spremljevalke, ki se je za časa dogodka nahajala v kabini, napadena po roparjih in da jo je Rowland po posebnem naključju ter ob prelitju prvi rešil iz razbojniških

rok. Pod vtisom teh govoric, ki so bile nazadnje čisto zmedene, je gospa Vera popolnoma onemogla in obupana omahnila v naslanjač ter brezupno zrla predse.

Sedaj pa je stala Hermiona zopet nenadoma pred njo in je z izrazom polnega sočutja uprla pogled v njene s solzami obilno orošene oči.

Vera Rancova je bila v prvem hipu v nemali zadregi. Kaj naj reče Hermioni, kako naj se ji opraviči? Toda ni še prav minila njena zadrega, ko je spregovorila Hermiona spoštljivo, obzirno, prizanesljivo:

»Prihajam, kneginja, da vam povem, kako vas pomilujem. Vaša ljubezen gotovo ne plamti za kakšnega vrednega

moža. Prosim vas, kneginja, v imenu mojih staršev in v svojem imenu, da ostanete še nadalje pri nas. Ne smete od nas. Dolgčas bi nam bilo, če bi nas zapustili, pa tudi neprijetno bi nam bilo, če bi šli od nas, predno bi imeli zagotovljeno primerno stanovanje. Vem, da ste veseli in srečni, da me zopet vidite pred seboj srečno in zadovoljno. Napravimo debelo črto preko vsega, kar je bilo. Zbrišimo to.«

Kneginja se je medtem že približala Hermioni, vsa očarana od plemenitosti in dobrotljivosti, ki je žarela iz njenega bistva. Iztegnila je roko proti njej, kakor da bi jo hotela pritisniti k svojim ustnicam.

»Tako ljubiti, kakor vi, je treba posebnega plemenitega bistva,« je pripomnila Rancova. »Moje srce je pač zavzeto in obsedeno po onem ... Ne morem kvi-

sku, draga Hermiona, brez njega. Ob njem pa bi se še vzravnila.«

Hermioni so v očeh zalesketale solze. Ko se je vračala, jo je že čakala v njeni sobi Katinka, ki je bila pravkar v njeni odsotnosti razpravljala z Andrikosom o resnih zadevah. V največjem razburjenju in prevzetosti jo je Katinka potegnila k sebi in ji jokaje govorila:

»Ljubim te, otrok moj. Jaz sem tvoja mati!«

Nežno, lepo, plemenito občutje je prevzelo Katinkino srce, ki je bilo še nedavno hladno, mrzlo, topo. V valir materinske ljubezni je lahko sedaj potopila vse trpljenje preteklosti in sedanjosti. Ledena skorja, ki se ji je bila napravila čela njenega hladnega srca, se ji je pri-čela tajati in razkrajati. V Katinki se je prebudilo in prerodilo materinstvo k novemu življenju, novi toploti.